

Documents d'avaluació 8

G CONSELLERIA
O EDUCACIÓ
I I UNIVERSITAT
B INSTITUT AVALUACIÓ
I QUALITAT
SISTEMA EDUCATIU

Avaluació de centres: Avaluació interna i avaluació externa

Març 2018

1. Introducció

L'avaluació és una activitat essencial i consubstancial a l'àmbit educatiu, és una acció estratègica generadora de processos de millora, que persegueix poder disposar d'una percepció ajustada del que es fa i del que s'aconsegueix en relació al que es vol aconseguir, la qual cosa permet disposar d'informació concreta de les fortaleses i de les febleses de l'objecte avaluat.

Els centres docents són les principals unitats de canvi i els motors primordials de millora del sistema educatiu perquè és en aquests on es concreta l'acció educativa. És per això que l'avaluació dels centres es constitueix com a una palanca de progrés extremadament potent, íntimament lligada a l'exercici eficaç de la seva autonomia.

Tot i que les finalitats de l'avaluació de centres són múltiples, un dels principals objectius hauria de ser l'estímul per a la millora de l'organització i el funcionament del centre, sempre considerant com a referent els resultats dels alumnes. En aquest sentit, els resultats dels alumnes, i el ple desenvolupament de la seva personalitat i de les seves capacitats, constitueixen la finalitat bàsica de l'educació, la raó de ser de les institucions escolars. En un temps en què la recerca de l'excel·lència i la qualitat educativa representen les fites a aconseguir en aquest món plural i competitiu, l'avaluació ha de contribuir a donar resposta a la qüestió que explícitament i implícitament es plantegen investigadors i professionals de l'educació: quins són els factors que fan que els alumnes obtenguin millors resultats?

Aquells centres que, reconeixen que qüestionar-se i reflexionar té importància sobre els resultats que aconsegueixen, tenen un estímul addicional per introduir canvis en els processos de millora.

A més a més, existeixen altres interessos que justifiquen l'avaluació de centres com són la determinació de l'impacte que provoca la introducció de processos d'innovació, de models d'eficàcia, de qualitat, de canvis en general, o el foment de les tan anunciades polítiques d'autonomia de centres.

2. Avaluació interna i externa de centres.

1

Són molts els experts en l'àmbit educatiu que consideren especialment important la confluència d'una avaluació interna dels centres, aquella que realitza el professorat del propi centre per diagnosticar els punts forts i els punts febles i l'avaluació externa, que realitzada per un equip extern pot aportar informació contrastada sobre el seu funcionament i els seus resultats.

Si s'analitza l'estat actual de l'avaluació, ens trobam amb alguns preconceptes que han regit fins ara les pràctiques avaluatives en els centres educatius. Posem per exemple les memòries de final de curs. Al marge de reconèixer el seu valor pel coneixement i la orientació que aporta als centres, són, en la majoria de casos, documents descriptius del que es fa al centre entre tots, agendes institucionals que confirmen o no la realització de les accions previstes al començament del curs. L'avaluació dels centres ha d'evolucionar i superar aquest estat inicial.

La manca de cultura avaluativa és un fet en el nostre sistema educatiu. Això implica la necessitat que des d'organismes externs, com la pròpia administració educativa, sigui necessari impulsar processos **d'avaluació interna** (autoavaluació) i la seva **validació** (avaluació externa) a través d'instruments que facilitin la recollida d'informació, l'anàlisi i la posterior presa de decisions que estimuli la millora dels centres i la qualitat educativa.

L'autoavaluació ha de permetre donar resposta a tres qüestions clau:

- ✓ Com ho estam fent?
- ✓ Com ho podem saber?
- ✓ Que hem de fer ara que ho sabem?

L'impuls de l'autoavaluació per part de l'administració educativa passa inevitablement per assessorar i facilitar els instruments i les pautes de recollida d'informació i per al processament d'aquesta per tal d'extreure'n conclusions significatives i per a l'adopció de les mesures pertinents —tant a curt com a mitjà termini.

Tot i això, els centres docents són institucions humanes complexes en les quals intervenen moltes variables de caràcter educatiu, ideològic, sociològic, cultural, antropològic,... En conseqüència, presenten característiques heterogènies tot i estar constituïts amb propòsits comuns amb l'exigència de ser eficaços amb la consecució d'aquests propòsits. Atesa aquesta heterogeneïtat resulta necessari que el centre adapti aquests instruments a la seva realitat sempre respectant els aspectes cabdals comuns a tots els centres.

L'avaluació interna no ha de ser un procés burocràtic o mecanicista, ans al contrari, s'ha d'integrar dins el funcionament normal del centre, per tal de no distreure de l'objectiu de l'organització que no és d'altre que obtenir els millors resultats envers els seu alumnat. Això haurà de suposar definir clarament allò que volem avaluar .

Tot i que el desenvolupament de les activitats d'autoavaluació és la via més eficaç per millorar el seu funcionament, és convenient l'aplicació d'una **avaluació**

externa que pugui establir valoracions útils per a la reconducció de determinats aspectes de l'esmentat funcionament.

El concepte de l'avaluació externa o interna és relatiu al punt d'observació central. L'avaluació interna i externa han d'anar coordinades i ser complementàries. Així l'autoavaluació, duita a terme pel propi centre, es pot complementar en la validació dels processos interns per part d'agents externs al centre i aportar propostes des d'una perspectiva objectiva. Per tant la validació consisteix a donar validesa al procés intern del centre. Aquesta validació té un component formatiu ja que facilita l'assessorament al centre de possibles millores i, en definitiva, contribueix a la seva millora.

El foment de les polítiques d'autonomia dels centres passa inevitablement per definir un model d'intervenció que permeti disposar de les dades necessàries per determinar, fruit d'aquesta autonomia, les millores en els centre. Els resultats derivats de l'assumpció d'un major grau d'autonomia per part del centre s'han de determinar mitjançant processos d'autoavaluació, però també s'han d'establir mecanismes de rendició de comptes a partir dels mateixos paràmetres que els emprats en l'autoavaluació però incorporant com a agents avaluadors, la Inspecció Educativa.

Una avaluació externa permet tenir un coneixement més objectiu, gaudeix d'una distància afectiva i una independència de criteris pel que fa als resultats. Els seus punts de referència són més amplis, però, té més dificultats per a dur a terme una avaluació formativa i valorar i comprendre els processos que es desenvolupen als centres.

Els agents de l'avaluació externa de centres han d'estar immersos en les cultures educativa i avaluativa; en cas de no ser així, totes les accions i decisions que s'adoptin

poden no ser assumides i amb el temps anar decaient. La Inspecció Educativa, en el marc de les seves funcions, és l'agent que, en col·laboració amb la comunitat educativa, ha de realitzar aquesta funció. No obstant això, és precís que els inspectors avaluadors respectin l'autonomia de la comunitat escolar i intentin, en l'exercici de la seva tasca, fomentar el debat i la participació de tots. Debat i participació poden propiciar l'assumpció d'uns objectius comuns que seran la base per dur a terme un pla de millora i per incloure nous valors en la cultura del centre.

3. La pràctica de l'autoavaluació de centres

**Avaluam per conèixer
Coneixem per a millorar.**

Tots els centres docents dins el marc de la seva autonomia, han de preveure anualment els procediments per avaluar i valorar el rendiment escolar de l'alumnat, la seva evolució. També s'han de valorar els processos d'ensenyament.

Una institució que s'autoavalua és capaç d'identificar de forma sistemàtica quines són les seves dificultats, febleses i obstacles, i obtenir informació valuosa que li permeti establir estratègies per superar-los, estimular la millora contínua, reforçar els seus punts forts i posar en valor i potenciar les seves bones pràctiques.

La pràctica de l'autoavaluació requereix però, el compliment d'una sèrie de principis que evitin que, en comptes d'esdevenir un instrument al servei de la millora, causi l'efecte contrari i pugui deteriorar la institució. En aquest sentit, i per tal d'assegurar l'èxit de l'autoavaluació, aquesta ha de ser:

ÚTIL

Valuosa, que promogui la reflexió conjunta i els consensos necessaris **per millorar els processos d'ensenyament i aprenentatge** i doni resposta a les necessitats i expectatives de la comunitat educativa, però també que sigui un estímul per a la reflexió i diagnòstic individual que permeti la millora de la pràctica docent.

PARTICIPATIVA

Que impliqui al màxim nombre de membres de la comunitat educativa. La **sensibilització** positiva de l'avaluació com a eina de millora educativa i de creixement professional és clau.

FORMATIVA

Constructiva, amb una **finalitat clara i inequívoca de millora** i de regulació dels processos que es desenvolupen en el centre **en benefici de l'aprenentatge i els resultats educatius de l'alumnat**.

ÈTICA

En relació a com s'obté la informació, com es tracta, com s'assegura la **transparència** en tot el procés avaluator i com es realitza la comunicació de resultats, així com també **respectuosa** amb les persones que hi participen.

SISTEMÀTICA

Rigorosa, ben planificada.

FACTIBLE

Viàble, i per tant **integrada en la dinàmica del centre**.

CREÏBLE

Que generi **confiança** en els destinataris de l'avaluació.

CONTEXTUAL

Que tingui en compte la tipologia de centre, les característiques de l'entorn, de l'alumnat i de les famílies, així com els seus recursos interns i externs.

Avaluar és recollir i analitzar de forma sistemàtica informació que ens permeti valorar, formular judicis i prendre decisions. Ara bé, **què ha de ser objecte d'avaluació en un centre educatiu?** Sobre quins aspectes hem de recollir informació per adoptar mesures que ajudin a millorar? En altres paraules, quins són els factors que incideixen en la qualitat educativa i què hem de tenir en consideració?

La **qualitat educativa** pretén que cada alumna i cada alumne assoleixi el màxim desenvolupament possible de les seves capacitats i competències, individuals i

socials, intel·lectuals, culturals i emocionals a través d'una educació que doni resposta a les seves necessitats i expectatives. Per tant, els factors de qualitat seran tots aquells que incideixen positivament en l'aprenentatge i faciliten el procés d'ensenyament.

L'avaluació d'un centre es pot centrar en múltiples aspectes, però com hem comentat anteriorment, **s'han de considerar principalment els factors que tenen una major incidència en l'alumnat, el seus aprenentatges i les condicions en què es desenvolupa la docència.**

Els resultats de la investigació educativa ens permeten realitzar una selecció dels elements més rellevants que un procés d'auto-avaluació hauria d'incloure i que es corresponen amb els factors que incideixen en la qualitat d'un centre educatiu. En aquest sentit destacaríem: el projecte i el lideratge del centre, l'atenció individualitzada a l'alumnat i el treball efectiu a l'aula.

Àmbits que inclouen factors de qualitat educativa en un centre

- **Projecte i lideratge**
- **Atenció individualitzada de l'alumnat**
- **Treball efectiu a l'aula**
- **Avaluació sistemàtica dels resultats educatius i dels projectes**

El centre ha de tenir **PROJECTE I LIDERATGE**. La importància d'un **lideratge** pedagògic i distribuït, valorat i reconegut per la comunitat educativa, transparent, amb capacitat de comunicació i de resolució de problemes, i amb visió per a plantejar reptes.

Vinculat al lideratge, és factor de qualitat el **projecte educatiu** amb unes metes i valors

compartits i coneguts **per la comunitat educativa**, que identifiqui clarament la **línia pedagògica del centre**, generi un **sentiment de pertinença** i posi l'èmfasi en una **organització que faciliti l'aprenentatge de l'alumnat**, el treball docent cohesionat, coordinat i en equip, la implicació i la **participació de les famílies**, i l'**obertura del centre a l'entorn**, amb un aprofitament didàctic d'aquest i una projecció del centre a l'exterior en coordinació eficaç amb les diferents institucions.

Inclòs en el projecte educatiu, és imprescindible que el centre concreti un **currículum** i estableixi clarament les **prioritats d'aprenentatge**, ben seqüenciat, flexible i enfocat al desenvolupament i avaluació de les **competències** clau.

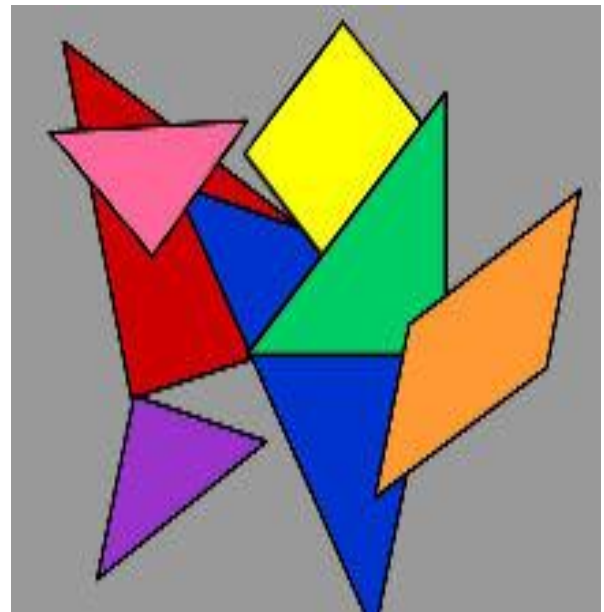
El centre ha d'assegurar una **ATENCIÓ INDIVIDUALITZADA DE L'ALUMNAT** a través d'un **seguiment proper** del treball de cada alumna i de cada alumne, en estreta **col·laboració amb les famílies**, que generi **expectatives positives** en l'alumnat. És un factor de gran rellevància que el centre disposi d'una **atenció a la diversitat** ben organitzada, amb mecanismes efectius que permetin la **detecció precoç de dificultats** en l'aprenentatge i, en conseqüència, la **resposta eficaç i coordinada** del professorat.

És element clau el **TREBALL EFECTIU A L'AULA**, amb metodologies actives en un **ambient estimulator** (per a tot l'alumnat) amb **aprofitament del temps de classe** i aportació de **feedback constant** que afavoreixi l'aprenentatge en un **clima de convivència positiu** (ordenat, segur, motivador) i que afavoreixi la mediació en la **resolució de conflictes**.

El treball a l'aula ha de contemplar una **avaluació freqüent dels aprenentatges amb una clara intenció formativa** i amb un

enfocament competencial, que inclogui no només mecanismes d'heteroavaluació sinó també estratègies d'autoavaluació i de coavaluació, que doni a conèixer els criteris d'avaluació, de qualificació i de promoció, i que ajudi a **regular els processos d'ensenyament**.

Una **AVALUACIÓ SISTEMÀTICA DELS RESULTATS EDUCATIUS I DELS PROJECTES** que estimuli la **millora contínua** del centre a través de l'anàlisi sistemàtica dels **resultats d'aprenentatge**, tant els que provenen de l'avaluació interna com de l'externa, l'anàlisi del **clima de convivència en el centre**, així com l'**avaluació dels projectes** que es desenvolupen, tot això amb l'ús de **canals de comunicació efectius i eficients** i amb el **seguiment dels acords que s'adopten**.

Un esquema general d'actuació per al desplegament de l'autoavaluació podria ser el que especificam en la figura següent, que estableix quatre fases per a dur a terme el procés general al centre.

Procés general per a l'autoavaluació del centre

Una fase preliminar en què es constitueix l'equip avaluador, que podria ser des de l'equip directiu a la Comissió de Coordinació Pedagògica, o una comissió formada *ad hoc*, i que tendria com a primera finalitat generar una predisposició positiva cap al procés d'autoavaluació i assegurar la transparència durant tot el procés.

En una segona fase caldria determinar quins són els aspectes que han de ser objecte d'avaluació amb una definició clara i concisa dels ítems a avaluar —i que almenys hauria d'incloure els factors de qualitat a què ens hem referit anteriorment—, i seleccionar o dissenyar els instruments d'avaluació (enquestes, anàlisi documental, observació d'aula,...) tenint en compte el context i els recursos.

La tercera fase consistiria a recollir la informació a través de l'aplicació dels diferents instruments, i la posterior organització, processament i anàlisi d'aquesta, d'una forma participativa i que asseguiri la transparència de tot el procés.

Finalment, la fase més rellevant és aquella en la qual es prenen decisions. Per a això s'avalua. És en aquesta quarta fase on cal adoptar acords i sobretot prioritzar les propostes de millora que cal implementar, sobre les quals caldrà fer un seguiment que permeti valorar el seu èxit i/o reconduir el

procés. En un model mixt d'avaluació de centres (autoavaluació amb validació externa), la validació es realitzaria en aquesta, i en tot cas esdevindria una contribució externa i objectiva al procés de millora impulsat pel propi centre.

Edita:

Conselleria d'Educació i Universitat de les Illes Balears.
Direcció General de Planificació, Ordenació i Centres.
Institut d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu (IAQSE).

Col·lecció: Documents d'avaluació
ISSN: 2531-1581

Autors:

Pere Moyà Niell
Catalina Vidal Llabrés
Miquel Àngel Tirado Ramos
amb col·laboració d'Inspecció Educativa.

